

ЭШТИН ЭРГИЗИ ЭКИ

РЕПОРТАЖ

Чарлалгар Бюрозу

«АРИЗОНА» МАГАЗИН СҮМЕЛЕП ТУРАП

Ол магазин дараазында барааннарны сатып алыкчыларга сүмелеп турар:

- «Электра», «Дайво» деп телевизорлар (51 см.) өртөз 1.200 мун рубль;
- «Отани», «Акай» деп видеоплейерлер, өртөз— 780 мун рубль;
- «Сони» деп телевизорлар (54-64 см) өртөктөри — 2.200 мун болгаш 3.000 мун рубль;
- «Сони», «Тошиба», «Акай», «Фунай», «Отани» деп видеоманитофоннар, видеоплейерлер;
- лазер дискилги болгаш ырактан башкарап «Айва» деп хөгжүм төртөри, өртөз 1.880 мун рубль.

Бүгү аппаратураларга магадылаады берип турар. Санажырынын хевирин язы-бүрү.

Магизинниң адреси: Кызыл хоорай, Кечил-оол кудумчузу, бажын № 9, телефону 3-61-05.

АУКЦИОН БОЛУР

Кызыл хоорайнын чөөн талакы кезээнде чедир тутунмаан бажынны садар талазы-биле АУКЦИОНУ Кызыл хоорайнын муниципалитет эт-хөреңгизин эргелеп башкарап комитетин 1994 чылдын декабрь 29-та эртеңинин 10 шактан эгелеп эрттирерин чарлап тур. Оон эге өртөз — 70 миллион рубль.

Аукционга киржир дугайында чагыгларны бо чылдын декабрь 28-ке чедир дараазында адресте хүлээп алыр: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, бажын № 32, кабинет 106, телефоннары: 3-27-90, 3-36-67.

Кызыл хоорайнын муниципалитет эт-хөреңгизин эргелеп башкарап комитети.

САЙГАРЛЫКЧЫ ЧОРУКТУ ФОНДУДАН

«Тыва Республикада биче болгаш ортумак сайгарлыкчы чорукту хөгжүдери» деп темалык чевүлел хуралды Тыва Республикада сайгарлыкчы чорукту деткир фонд 1994 чылдын декабрь 23-те Тыва Республиканың Чазалын бажында эртер.

Тайылбыр алыр телефоннары: 3-82-01, 3-83-10, 3-72-34.

«ШЫН» СОЛУННУ ДАМЧЫШТЫР

Бистин ынак дунмамыс, угбавыс, ававыс, кырган-ававыс, «Тыва чырыдышкынын төртүнүн» деп хөрөк демдээниң элдикчиин Ариана Баданова Хертегин сөөдү орукке болгаш материалдуу дузаны көргүсөн Барын-Хемлик кожуунун Кызыл-Мажалык суурин уауртукчуларына, эрге-хойду камгалаар органдарына аймакчыларына, школаларына, бажыларына четиргеңгизин алырларга, оларга чаа чылды уктуртуп бугу-ле эки чүүлдери «ШЫН» солунну дамчыштыр күөдөөсү!

Төрөдеришкен.

Бо чылды биске олумчудан ула-дараа таварышты, Дунмамыс Людмила Диртишпанава чок апарган соода ававыс Диртишпан Мадиевич Сагандай база чок апарды. Эн чок кижилериниң сөөдү орукке үдээрине биске бугу талады дуулаанын көргүсөн «Кызыл тараачы» коллективтиң аймакчыларын чонупта, аманга оой директору В. Н. Гончаровка, Билели суурин чуртукчуларына болгаш төрөдүдериликке улуу-биле чет тиргеңгизин алырларга.

Сагандайлардан.

АГААР

Республикага шокор булут таар. Чамдык черлерге хар чаар. Соңу-барын чүктен хаттын кукуу сезунаа 7-12 метр чедер.

КИНО

ДЕКАБРЬ 21-ДЕ

«НАВЫРАЛ»: «Сылдыс фактору» (АКШ) 10.00, 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, Видеозалга: «Дургу бистин ариана» (АКШ) 9.30, 11.30, 13.30, 15.30, 17.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Бнякыш» (3.00, 15.10, 17.20 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Бнякыш дин сөөдү кыйгыш» (Индия, 2 сериялы) 13.00, 16.00 шактарда.

Тываның каады черинин аймакчылары Маряна Салчаконина Ооржактын аказы

Тонгул Салчаконин МОНГУЛ-ОЛДУН

мечээни-биле холбаштыр Тываның каады черинин коллектив оон төрөдериликке болгаш чок кижилеринге хапы кажымады алырларга.

АГАР САНЫ: «Тыва соңбаны» № 363505

САЛЧАПКАН БОЛГАН

Чечен чугаа

— Ойт, туруп көрөм, ордун даштын өөрүң келди ышкан дөн ачазың уунуң. Эдер-оол отуп келген. Көзөңкөн саарылаан айың чымылдан өрөз ишти бүдүрүп көзүң. «Уш дур ортуңда чүңү катчан чоруп улус боор» деп иштинде хымирензе-даа, хөөнүң хөөн чок орудан туруп келген. Чүңгө тапчактар келдиң, даштыгаа үнүп келген.

— Оки! Оттуруптүвүс бе? — дие-ле, кара чаштан кады ойнап өскөн чангыс классчы өңүктөри Ас биле Хулер болган. Оларын чангыс мототчик баравы көздүң.

— Оки! Кайаң келдиңер? — деп, Эдер-оол айттырган. — Кызыл хоорайдан чаа баттывис. Бажыңа барган, шоочалыг ийин. Аштарынмыс конугу, өс эңгитер чүве бар бе? — деп, эштериниң бирээзи айттырган.

— Алыр чүве — дээш, Эдер-оол бажыңа чедир кирген. Чөмөңгөр өрөңгилг сайгылаанын кылышкан. Түк хайт, тырак чок. Аңаа ыңлыг улуг уларавайн, чөм шканын суйбарга, холуга хап туттуң келген.

— Сонгаа келеш ай чырыңга көргөн, сонгаа далаң хире болган. Оолун туруп алган, катан даштыга үнүп келген.

— Тына далаң бар чүвө-дү — деп, Эдер-оол чугаалаан.

— Окай! Ажырбас, ажырбулуп хон — дээш, эштериниң хапты алган, мототчиктиче чоупкан.

Эртеңинде Эдер-оол дунин

үзөңгө кишотгар чангыс дүүнү кезээки чангыс классчы эштеринге ужурамы берген. Саңдайга олдуракша, аарсаар чүве хөөңгилг ордун: — Дүүн кезеке биске чо-гум чүңү берип кагдын, аал? Аңа бисти хаванга, мал-маганга демдээниң бе? — деп, Хулер айттырган.

Эдер-оол билбейн барган: — Чүңү айтырын ораның ол? — деп кайтап айттырган. Оки! Ас талыладар каттырган:

— Хөк, хөк чор, күжүр ажиким — деп төөгөзөн: — Дүүн сөлдөн чоруткан, бажыңга барган. Далганыңың былган чидавыс. Чүү дээр ону сүт, өрөме, саржаг, чигир-лаа холдулус, чигиң хөө-нар, чикөс чорду. Ам кай-чаар, аштан эрлер чип алыдыс. Дыка-ла чарбалыг тыгып каап далган болду. Азы тараваның чедир хоорбаан ол? — деп, эштериниң бирээзи айттырган.

— Алыр чүве — дээш, Эдер-оол бажыңа чедир кирген. Чөмөңгөр өрөңгилг сайгылаанын кылышкан. Түк хайт, тырак чок. Аңаа ыңлыг улуг уларавайн, чөм шканын суйбарга, холуга хап туттуң келген.

— Сонгаа келеш ай чырыңга көргөн, сонгаа далаң хире болган. Оолун туруп алган, катан даштыга үнүп келген.

— Тына далаң бар чүвө-дү — деп, Эдер-оол чугаалаан.

— Окай! Ажырбас, ажырбулуп хон — дээш, эштериниң хапты алган, мототчиктиче чоупкан.

Эртеңинде Эдер-оол дунин

Аржааннарның салым-чолу УУРГАЙЛЫГ

Танды кожуунун девис-кээри — Тываның база бир чараш булуңунарынын бирээзи. Ында холдер, хемнер, аржааннар хой. Оларын ара-бузупта Уургайлыг аржаанын республикага билбес кижиле ховар. Сөөгү чылдарда оон ат-сураа чүгө тылааа эвес. Россияда бажын билдингир апарган.

Бо аржаанга Москва, Свердловск, Барнаул, Красноярск дээш, Россиянын өске-даа уулуг, биче хоорайларында, суураарындан аалчылар чылды-на көз эмишпн, кадыкын экижидип ап турар.

Чижээ, бо чылдын июнь айда Москвадан аалчылар автобусу оон ажык хоуп чораш аржаанга эмишпн келгенер. Оларын эмишпн келген бичин уруу ийи бузу чедир бастынас келген. Ону урут аржаанга чедир холдуз кирген соңна, аңаа кылчтан турар апарган. Уругун иези хөрөңгөн кижиниң оорукчуу чүгө депээр боор! Оң не кижин өөрү четтиргенин аржаан сугга, тына черге илерелин, тына суу-биле тайга-сынга төйлөн ша-ла болган. Ол хөрөңгөн кижин бичин уругун Россиянын язы-бүрү эмишпн-дери чедирин, шымырак дээр профессорларга көргүзүп, эңгелди турган чылган чонга чугаалап турду.

Ынчалза-даа аржаанын аржаан сезонунда арыт-ше-

вер талазы-биле байлады көрүп дүвүрүңгөн апарган. Ол дугайында «ШЫН» солунга бижикчилер база бажын туралды. Чангы аржаанга хурал болган турда, оон арыг-шевер болган өске-даа байдалын аңаа чугаалакчы көргөн, чон Уургайлыг аржаанын Танды кожуунун кодаа аймакчы аймакчыларынын профвалдеинге бажын чүгү-лоо деп шиттирин хүлээп алган. Чүгө дээрге ол аржаанын дорт харымылар Эзу-дун эзэ чок бооп турарын-ла мындыг байлаа чылдын тургустууну турар.

Төрөн Тыванын аржаан суларын камгалаар, оларын чангы чүгө кадыкын камгалаарын болган дыкта-ылганын сууду културдуг тонтери болдулар дээр, са-тан салым чоупур кижилер республикага хой.

Ынчанга Уургайлыг аржаанга хамаарыштыр дыштан турган чонун тургус-кан пелелдерин келер сезонда долузу-биле хандырап, кижилер бо аржаанга кел-ген, эки эмишпн, дыштанып алган, оорунку-манайлыг чангы турар дээр, шылар шаавыс-биле аймакчылар апар бис.

Далар-оол СААЯ. Танды кожуунун кодаа аймакчы аймакчыларынын профвалде дара-зы.

Кызыл хоорайнын чөөн талакы кезээнде чедир тутунмаан бажынны садар талазы-биле АУКЦИОНУ Кызыл хоорайнын муниципалитет эт-хөреңгизин эргелеп башкарап комитетин 1994 чылдын декабрь 29-та эртеңинин 10 шактан эгелеп эрттирерин чарлап тур. Оон эге өртөз — 70 миллион рубль.

СПОРТ-СПОРТ-СПОРТ-СПОРТ

Баскетбол

РЕСПУБЛИКА ЧЕМПИОНУ АТ ДЭЭШ

Өртөн неделяда, декабрь-ның 15-тен 18-ке чедир баскетболга ол дээр маргылда болуп өрткен. Аңаа эр удустун алды, хөрөңгөн-нениң база мыңча командалары киришкен. Республика чер-ледик ук маргылдаа киржир өрүк дээр чокууну бүрүзүңе болуп эркен маргылдаалардан шилдиктер аңаа кир-решкен. Эр спортчулардан шилдиктер болуп Ак-Довурактан, Бай-Хаактын, Кызыл кожуунун база Чалаананың, ол ышкан Кызылдаа күрү-нениң педагогика институтун чымыл командасы «Кызыл-1» ат-биле) база школадан дашнаар өрөдөлгө төвүңү (ЦВО) командазы («Кызыл-2» ат-биле) ойнаан. Сөөдү ийи команда эжем болуктер кылдыр ойнаанын демдээлээр апар.

Маргылдаа-үзөңгө Ак-До-вурактан, ШӨТ-гүң (ЦВО), Тандынын спортчулары спорт-чү бо хөвиринге шымырак ойнап билирин болгаш мар-гылдаага эки белеткендик келгенин көргүзүп шыдап, Күштүк болгаш тилкелгич чүктүдүгү ойнааны дээр Ак-Довурактан команда 3-кү чедир ап болуп турган. Ын-чалза-жок олар түңгөл оюнга чүгө 5-6-гы чер дээр ойнаар аргалыг болган. Кайы коман-данын кым-биле ойнаарына дугаар тыртар (жеребевка) арганы ажыглааны чамдык шымырак дээр командалар таарымчалыг арга берейн барган чадавас. Келди чылды болуп мындай маргылдаага ойнаарынын системазын эде көөрү чүгүдө болуп турар.

Хөрөңгөн спортчу коман-далардан маргылдаага 6 ко-манда киришкен. Оларынч үкү — Кызыл хоорайнын. Мурунда болуп турган мар-гылдаалардан Кызылдаа күрү-нениң педагогика институту-нун болгаш ИХЯ-нын чымыл командалары чедириниң ойнап келгенин демдээлээр апар. Ынчалза-жок бо улаада ИХЯ-дан хөрөңгөн командаларын маргылдаага киришпейн барганы хомудаш-чы. Мурунда ойнап турган спортчулардан «Уш», шко-ладан дашнаар өрөдөлгө тө-вүңден шилдик спортчулар маргылдаага киришкен, шымырак ойнаарын көргүскөн-нөр.

Барын-Хемликтин хөрөң-гөн черинин, Ак-Довурактан, Чалаанан эр удустун ко-мандалары бажын эвес ойна-нып көргүсө-лаа, доктаамал трепер чок болуп турган-дан аштарышкына тавар-ышканын. Командалардын составында эки ойнаар спорт-чулар бар, оларны деткир, спортка халдыкчылыдын сал-базын оларга күзээр апар.

Декабрь 18-те, воскресенье-де, Спорткомлексеке, эртең-тинин 10 шактан эгелээр ааркылар-даа, спортчулар-даа көзөгө чедир залдын соогуңдан далгаравайн, түң-гөл оюнга кымчыл тилкелер дээр шыгырт олурун, спорт-чу командаларга деткимени көргүзери-биле залды курут-латпаан.

— Чамдык командалар у-турушкан-ла, төчү түңгөлө.

Шыдыраа

ТЕРГИННЕР

Хөл-шыдыраа талазы-биле Кызылдаа өр болгаш хөрөң-гөн шыдыраачылар аразын-га болуп турган Тыва Рес-публиканын чымылааны доо-вулган. Республиканын ко-жуунунарыдан, Ак-Дову-рак, Шагаан-Арыг, Кызыл хоорайлардан келген дөр-төн ажык спортчу аңаа кириш-кен.

Футбол

ЕВРОПА ЧЕМПИОНАДАЫНДА

Гаага. Бут бомбуунуң та-лазы-биле Голландиянын чымыл командасы Люксем-бургтун национал командасын удуп алган — 3:0. (3:0). Бөмбүктү Юрий Моэльер, Брайн Рой, Вилм Йонек, Ро-нальд Де Бур болгаш Кла-ренс Зейдерф олар киир тен-кептер.

Анкара. Турциянын чымыл командасы Швейцария-нын национал командасын-га уттурган — 1:2 (1:2). Стамбулда эркен оюнга шолдун эзелеринде бөмбү-ктү Респен Сетип (40-гү ми-нутта) киирген. Швейцария-дан Марсель Коллер (7) биле Томас Бикель (16) шымырак ойнаан.

Хельсинки. Европа 96 чем-пионатка шилдег маргылда-ага Финляндиянын чымыл командасы Сан-Марино-нун национал командасын удуп алган 4:1 (2:1). Финнер-деш бөмбүктү Мика-Матти Паателайнен (24-кү, 30-гү, 85-ки база 90-гү минуттар) киирген. Аалчылардан До-менико Делла-Валле (34) шымыраан.

Рим. Европа — 96 чем-пионатка шилдег маргылда-ага Мальтанын чымыл ко-мандалы Норвегиянын на-ционал командасын удуп алган — 0:1 (0:1). Бөмбү-ктү Ян-Оге Фьертофт (10-гү мин.) киир теңкен.

четпейн чыткан, карак ажык чана бээрлер-дир. Ол дээр-ге спортка, маргылдаага ойнап келген өске командаларга хүндүткел чогу ол-дур. Ийе харын, зал чок. Хеп ушур чер эвезин-тир. Кышкы хөп-тир келген спортчуларга бесте бар 1-4 тен уштур чер эвезин-да болу-ла мыйнаан. Чылда чангыс катан болуп мындай маргылдаага ол чы-даган болду дег эвес чүвө-дир. Сооктан сестир спортчу-ну калдып спортчу дээрли. Командаларда өрөңгичи-лер чок, шунту хып дээр на-зылда спортчулар-дир. Ол арай хомудаштык болду. Ак-Довурактан шымырак ойна-чыларынын маван турду-ву. Ынчалза-даа команда чөгө эвес келген. Маргылдаанын органиастаанымыска бажыг чүвө чок. Хомудал-даа кир-бейн тур. Чамдык коман-даларда ө-бүлө спортчулар ба-зын кирип кезип турары өрөңгүчү болду. Чижээлээрге, Кызыл кожуундан Констан-тин, Юлия Бакулининиң эки ойнааш барганын көрүкчүлөр мактады — деп, маргылда-анын кол организацилары-нын бирээзи, хоочун спортчу В. П. Бакдыков чугаалап олурду.

Уш хүн үргүдүлүүп мар-гылдаанын түңгөл оюну кайы команданың камчы че-рин эвезлерин баш удуп сагы-ндыр турган-даа болза, кө-рүкчүлөр залда хостуг олу-т чок кылдыр чымылан. График өзүзгөр бир дугаарында эр удустун Ак-Довурак биле Кызылдын командалы ойнап эгелээр. Көрүктүр дидирен,

кезек-кезек болган тура хал-чы, тевенин турар. А спортчуларынч дер-бузу бү-дүрүп кайып, арын-шырайы улам өк кирип турган. А ак-дуурактарлар ууларанынч азын тилкелеш, республика чемпиону ат дээр маргылда-ага бешки черин эвезин. Да-раазында пелитиститтүгү спортчу хөрөңгөннери (Кы-зыл-3) Кызыл кожуунун спортчуларын уткан. 3-кү чедир эвезин. Даныс өзүзгөр-чү дугаарында эр удустун командаларындан Бай-Хаак-тын (Танды) командалы на-даанажылар-биле ойнааш, ууларанынчыл уткан. Ын-чалза-даа ишти сап-биле Танды 3-кү черге үңгөн, а Чалаананың — дөрткү.

Пелитиститтүгү спортчу-лары (Кызыл-1) ШӨТ-гүң (ЦВО-1) командалы-биле (хөр-өңгөннери) ойнап соода, көрүкчүлериң маңайлы ККНН-гич чымыл коман-далы-биле ИХЯ-нын (ЦВО-2) командаларын (эр улус) кону эгелээр. Шап орайтаан. Көрүкчүлөр шыдашпаан. Аваалгыр, кашпагай ойнак-чылар көрүкчүлериң олуудун тургусунаан. Шап шыгар чай-даа чок. Түңгөлө ИХЯ-нын спортчулары ур-дункачызын чер алысайн удуп алган. 1-ги черге үңгөн, чемпион атка төлөткп бол-ган.

Тилкелчилерге грамоталар-ны, өртөңгит белеткери тывыскаан.

Валентина САТ. («ШЫН» корр).

Хоккей

РОССИЯ БИЛЕ ЧЕХИЯ ОЙНААР

Москва декабрь 19. (Рос-ИТА-СЧТА Спорт) «Извес-ти» солунун шаңша-ды дээр хоккейчилерин маргылдааны төнер чокуун-дан келген. Делегейин шил-диктер дээр командаларынч аразынга демсел чидг бол-ган.

Түңгөл оюнга кайы коман-далар ужуражырлар деп ай-тырыны Россия биле Ита-лиянын командаларынч аразынга болган оюн шит-тирээди. Россиянын хоккей-чилери Италиянын коман-далын 8:1 санаг уткан түңгөл оюнга бүзүрелдик үңгөн.

Италиянын командалы сөөгү үдө делегейиниң шы-дык хоккейчилеринге санады берген. Ынчанга ону чык-ка-биле уулу алыры берге. Ындай болжак бо оюнга «Динамо» болгаш ЦСКА-нын спортчуларынын үрө-түн-келди ойнадып спорт хай-тааракчылары болгаш жур-налистер демдээлээр.

Түңгөл оюн Россия биле Чехиянын командаларынч аразынга болуп.

Афшын. Албаниянын чымыл командасы Тирагана болган оюнга Грузиянын на-ционал командасынга ут-туру алган — (0:1). Оюнунд 17-ги минутта бөмбү-ктү Шота Ареладзе киир-тенкен.

Лондон. Уэльснин чымыл командалы Болгариянын национал командасынга у-ттуру алган — 0:3 (0:2). Беш-кү минутта Трифон Иванов биле 15-ги минутта Эмил Костадинов база 51-ги ми-нутта Христо Стояков олар бөмбүктү киир тенкеп-нөр.

(РосИТА—СЧТА).

КИЛИСТЕР: чинтисел амыралды — 3-34.19; 3-34.98; үлетпур — 3-34.49; 3-36.73; көдээ ажык-атгы — 3-36.82; 3-34.57; культура, өрөдөлгө болгаш чогаа — 3-39.15; медээлер болгаш спорт — 3-37.11; очулга — 3-34.39; 3-34.93; 4-ага — 3-39.03; көрөңгөр-лап — 3-41.23; чылдурукчулар — 3-27.41; солуг келбейн барганда — 3-57.92; 3-14-94; бухталарына 3-41.16.

Солурус Россия Федерациянын Парлаат болгаш ме-дээлер министрствозунун чангыс оордалганын, медээ-лерин хостуг чоруп камгалаар талазы-биле Тывага хай-гаараа черинге бүрүктеттинген.

Бүрүктеттинген дугаары — Т.00007

Солурус парлаттыг материалдарын авторларынын болгалары орданын тургузу-биле дүүшеп барып болуп Айттыганын саппары болгаш өске-лаа факталары амындагылар дээр авторлар боттары харысалгалыг.